

PESTPROTOCOL MYTYLSCHOOL ARIANE DE RANITZ

mei 2009

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	2
2	Plagen en pesten	2
	2.1 Hoe wordt er gepest?	3
	2.2 De gepeste leerling	3
	2.3 De pester	3
	2.4 De meelopers en de andere leerlingen	3
3	Het pestprotocol	4
	3.1 Uitgangspunten	4
	3.2 Preventieve maatregelen	4
	3.3 De vijf sporen aanpak	4
4	Als het toch uit de hand gelopen is	5
	4.1 Vertrouwenspersoon en klachtencommissie	5
	4.2 Seksuele intimidatie	5
Bijlage 1:	Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling	6
Bijlage 2:	Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest	6
Bijlage 3:	Leessuggesties voor leerkrachten	7
	Lessuggesties voor leerkrachten	7
	Sites tegen pesten	7
	Vragen over pesten op school	8
	Suggesties voor in de orthotheek op te nemen materiaal	8

1 Inleiding

De medewerkers van de Mytylschool Ariane de Ranitz vinden dat pesten een wezenlijk probleem is dat zeer schadelijk kan zijn voor leerlingen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. Dit probleem vereist een gezamenlijke aanpak.

Daarom verplicht de school zich tot:

- het bewustmaken en het bewust houden van het probleem bij alle betrokkenen;
- het gericht voorlichten van alle betrokkenen en
- het organiseren van activiteiten ter verbetering van het groeps- en schoolklimaat (preventieve aanpak).

Wanneer er toch gepest wordt betekent dit dat de school:

- steun biedt aan de gepeste leerling;
- steun biedt aan de pester;
- waar mogelijk de zwijgende middengroep betreft bij het oplossen van het pestprobleem;
- steun biedt aan de leerkracht en
- steun biedt aan de ouders.

2 Plagen en pesten

Plagen is iets anders dan pesten. Bij plagen zijn leerlingen aan elkaar gewaagd. De ene keer zegt of doet de een iets onaardigs, de volgende keer is het de beurt aan de ander. Plagen is een spel, niet altijd leuk maar nooit bedreigend.

Pesten is dat wel. Bij pesten is er een slachtoffer waar een andere leerling (of groep) de baas over speelt. De pester misbruikt zijn macht: het slachtoffer wordt uitgescholden, geslagen of gekleineerd. Pesten is kwetsend bedoeld en kan zich gedurende een lange tijd afspelen; het is niet incidenteel maar structureel.

Onder pesten verstaan wij het volgende: "Pesten is een systematische, psychologische, fysieke of seksuele handeling van geweld door een leerling of een groep leerlingen ten opzichte van één of meer klasgenoten, die (niet langer) in staat is/zijn zichzelf te verdedigen".

We spreken dus van pestgedrag als dezelfde leerling(en) regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en andere betrokkenen niet altijd hoe ze ermee om moeten gaan. Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak bij het voorkomen, bestrijden en oplossen van pestgedrag.

Leerlingen moeten er vanuit kunnen gaan dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen binnen de school. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van pestgedrag. Voor de groepsleerkrachten/mentoren betekent dit dat zij groeps gesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen. Zij maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

2.1 Hoe wordt er gepest?

Met woorden:	vernederen, belachelijk maken, schelden, dreigen, met bijnamen aanspreken, gemene briefjes, mailtjes, sms-jes schrijven (zie ook: "Veiligheid op de elektronische snelweg");
Lichamelijk:	trekken aan kleding, duwen en sjoeren, schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapens gebruiken;
Achtervolgen:	opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden, opsluiten;
Uitsluiting:	doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten;
Stelen en vernielen:	afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, banden lek prikken, fiets beschadigen;
Afpersing:	dwingen om geld of spullen af te geven, het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.

2.2 De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met het uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden leerlingen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of ze praten ABN in plaats van 'plat boers'.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte;
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt;
- het probleem lijkt onoplosbaar;
- het idee dat het niet mag klikken.

2.3 De pester

Pesters zijn vaak de 'sterkeren' in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en waar mogelijk "onkwetsbaar" gedrag te tonen. Pesters krijgen vaak andere leerlingen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers zelf om, om gepest te worden. Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben. Houdt hier bij de afhandeling van het pestprotocol wel zoveel mogelijk rekening mee.

2.4 De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

3 Het pestprotocol

Ten grondslag aan het pestprotocol ligt de verklaring van de school en de ouders dat pestgedrag op school niet geaccepteerd wordt en dat indien het zich voordoet er volgens een vooraf bepaalde handelwijze tegen opgetreden wordt.

3.1 Uitgangspunten

Het pestprotocol is alleen efficiënt als aan bepaalde voorwaarden is voldaan: Pesten moet als een probleem worden gezien door alle betrokken partijen; leerkrachten, onderwijs-ondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Zij zullen bereid moeten zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.

De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren. In het kader van preventief beleid wordt pesten bespreekbaar gemaakt met de leerlingen en worden er (les)activiteiten op ontplooid.

Docenten en onderwijs-ondersteunend personeel moeten in staat zijn signalen van pesten op te kunnen vangen en te interpreteren.

De school dient te beschikken over een transparante aanpak indien pesten zich voordoet.

3.2 Preventieve maatregelen

De groepsleerkrachten/mentoren bespreken aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas, waaronder het pestprotocol. Hierbij wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en dit niet als klikken maar als hulpvraag wordt beschouwd.

Op de Ariane de Ranitz wordt vanaf de kleuterklas aandacht besteed aan pesten als onderdeel van de lessen "Hoe ga je met elkaar om". De leerlingen ondertekenen aan het eind van deze les(sen) de samen gemaakte afspraken (het pestcontract). Deze lessen lopen als een rode draad door de leerjaren.

Indien een groepsleerkracht/mentor daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag tijdens een groepsgesprek. Hierbij worden de rollen van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

Voorbeeld van een pestcontract

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school. Daarom houd ik mij aan de volgende afspraken:

- Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet;
- Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen;
- Ik blijf van de spullen van een ander af;
- Als er ruzie is speel ik niet voor eigen rechter;
- Ik bedreig niemand, ook niet met woorden;
- Ik neem geen wapens of drugs mee naar school;
- Ik gebruik geen geweld;
- Als iemand mij hindert vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen;
- Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp.

3.3 De vijf sporen aanpak

De algemene verantwoordelijkheid van de school

De school voert actief beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen optimaal geborgd is. De directie draagt er zorg voor dat alle personeelsleden voldoende geïnformeerd zijn m.b.t. het pesten in het algemeen en de te volgen procedures op het gebied van preventief en curatief beleid.

Het bieden van steun aan de leerling die gepest wordt

- De groepsleerkracht/mentor neemt het probleem serieus.
- Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.
- Er wordt met de gepeste overlegd over mogelijke oplossingen.
- Zo nodig wordt andere (professionele) hulp aangeboden.

Het bieden van steun aan de pester

- De pester wordt geconfronteerd met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de gepeste.
- Mogelijke achterliggende oorzaken worden onderzocht en bespreekbaar gemaakt.
- Het gebrek aan invoelend vermogen van de pester wordt bespreekbaar gemaakt.
- Zo nodig wordt andere (professionele) hulp aangeboden.

Het betrekken van de middengroep bij het probleem

- De groepsleerkracht/mentor bespreekt (indien mogelijk) met de klas het pesten en benoemt de verschillende rollen van de leerlingen hierin.
- Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en de bijdragen van de groep aan de verbetering van de situatie. De groepsleerkracht/mentor controleert na enige tijd of het pesten daadwerkelijk niet meer voorkomt.

Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.
- De school adviseert ouders over de omgang met hun gepeste of pestende kind.
- De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Een gepest kind wil zich echter niet alleen veilig voelen op school, het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

4 Als het toch uit de hand is gelopen

4.1 Vertrouwenspersoon en klachtencommissie

Ouders kunnen – ondanks alle inspanningen van school – niet tevreden zijn over de aanpak van de school van het pestprobleem. Als de gesprekken niet meer soepel verlopen, kunnen ouders gewezen worden op de mogelijkheid van bemiddeling door de vertrouwenspersoon. Ook hebben ouders het recht om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie van de school of bij de Landelijke Klachtencommissie.

4.2 Seksuele intimidatie

Pesten kan zich ook in een seksuele vorm uiten. Het kan dan gaan om verbale beledigingen, begluren, het lastig vallen met seksueel getinte boodschappen en handtastelijkheden.

Klachten over seksuele intimidatie kunnen bij de vertrouwenspersoon van de school gemeld worden. De vertrouwenspersoon is er voor de ondersteuning van de klager. Een belangrijk aspect in die ondersteuning is dat de vertrouwenspersoon meedenkt over de meest logische vervolgstap. Zo wordt er gekeken of de klacht nog intern kan worden behandeld, of er bemiddeling mogelijk is, of dat het echt om ontucht, aanranding of verkrachting gaat, dat bij het bevoegd gezag van de school gemeld moet worden en waarvan bij de politie aangifte moet worden gedaan. Voor advies kan ook contact worden opgenomen met het Centraal meldpunt van de vertrouwensinspecteurs tel. 0900-1113111.

Bijlage 1

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie wordt je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er leerlingen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Bijlage 2

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- 1 De leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan.
- 2 Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.
- 3 Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt.

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is probleemgericht en richt zich op gedrag dat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: "Je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent!" Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.

Wees heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie. Bijvoorbeeld: "Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt". Zeg nooit: "Je bent heel gemeen". Je wilt duidelijk verder met de leerling. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing.

Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.

Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe de situatie veranderd en het pestprobleem opgelost kan worden.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt je je op het waarom. Hoe komt het dat je dit gedrag vertoont? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan invoelend vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Biedt zo nodig aanvullende (professionele) hulp aan.

Het pestgedrag moet stoppen

Met de pester wordt een "contract" opgesteld en getekend, waarin vastgelegd wordt dat het pesten per direct stopt. Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt. In dat geval zal de procedure gevolgd worden zoals vastgelegd in het "Protocol schorsing en verwijdering".

Bijlage 3

Leessuggesties voor leerkrachten:

- *De zondebok in de klas* door Bob van der Meer. Aan te vragen bij Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie, website: www.nigz.nl.
- *Pesten op school* door Bob van der Meer. Overzicht van artikelen, Utrecht, APS, 1999. ISBN 9066073047.
- Het NIGZ heeft een website waarop nog veel meer achtergrondinformatie te vinden is. Ga op de pagina www.nigz.nl/infocentrum/index.cfm naar 'zoeken in bestanden'. Na het aanklikken van 'literatuur' en het invoeren van het trefwoord 'pesten', verschijnt er een overzicht van publicaties over de aanpak van het pesten. Verder biedt de website van de Stichting Vredeseducatie: www.vredeseducatie.nl tal van suggesties.

Lessuggesties voor leerkrachten:

- Het APS heeft effectief werken aan regels, aanspreken en het nemen van maatregelen kort samengevat in het boekje *'Baas in eigen soap'*. Het laat zien hoe leerlingen actief te betrekken zijn bij: het maken van klassen- en schoolregels; het aanspreken van elkaar op gedrag (complimenten, vragen en kritiek); het verbeteren van gedrag. Ook de No Blame aanpak en herstelrecht komen daarin kort ter sprake. Het boekje is aan te vragen bij het Expertisecentrum 'School & veiligheid' van het APS. De tekst is ook te downloaden via www.schoolenveiligheid.nl.
- Voor de onder-, midden- en bovenbouw heeft het poppentheater 'De kleine zon' het poppenspel 'Pesten, Over en Uit!' ontwikkeld dat de vijfsporenaanpak volgt. Bij het poppenspel wordt lesmateriaal geleverd. Website: www.kleinezon.nl.
- Een specifieke lesactiviteit voor de leerlingen van de bovenbouw is het rollenspel *'Carmen als zondebok'*. Door middel van dit rollenspel ervaren leerlingen aan den lijve wat het is buitengesloten, geïsoleerd of gepest te worden. Dit rollenspel veroorzaakt emoties, doet een beroep op gevoelens, en heeft daardoor meer effect dan alleen maar over pesten praten. Website: www.boaproducties.nl.
- Voor informatie over beeldmateriaal m.b.t. pesten is er de Klantenservice Televisiearchief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Website: www.beeldengeluid.nl.

Sites tegen pesten:

- www.sjn.nl/pesten
Deze site is bedoeld voor ouders die willen weten hoe je pesten kunt herkennen en wat je er tegen kunt doen. De site gaat uit van de Stichting jeuginformatie Nederland.
- www.pesten.net
Biedt uitgebreide informatie over de aanpak van pesten voor ouders, leerlingen en scholen. Deze site gaat uit van Bob van der Meer, voorzitter van de Stichting Europees Expertisecentrum voor Veiligheid.
- www.pestweb.nl

Geeft informatie aan leerlingen in de bovenbouw. Ook leerkrachten en ouders kunnen er terecht. De site gaat uit van het Transferpunt voor jongeren, school en veiligheid van het APS.

- www.posicom.nl
Het anti-pestbureau Posicom is gespecialiseerd in het aanpakken van pesten en in het optimaliseren van groepsprocessen en biedt daarvoor een aantal diensten en readers aan. Posicom verzorgt tevens ouderavonden over het aanpakken van pesten.
- www.aps.nl
Na de homepage zijn verschillende mogelijkheden voor handen zoals: transferpunt jongeren, school en veiligheid.
- www.besafeonline.org
Op deze site staat informatie over veilig internetgebruik, waaronder ook een onderdeel digitaal pesten.
- www.pestenislaf.nl
Hier kan pesten gemeld worden, scholen krijgen advies hoe ze dit kunnen voorkomen en oplossen. Dit initiatief gaat uit van Stichting Kinderconsument.

Vragen over pesten op school:

- 0800-2828280
Leerlingen en leerkrachten kunnen iedere schooldag van 14.00 tot 17.00 uur voor een persoonlijk gesprek terecht bij de hulplijn van www.pestweb.nl.
- 0800-5010
5010 is een gezamenlijk initiatief van de landelijke organisaties voor ouders in het onderwijs. 5010 is op schooldagen gratis bereikbaar van 10.00-15.00 uur. Aan de medewerkers van 5010 kan men alle mogelijke vragen over het onderwijs stellen, ook over pesten. Er wordt geluisterd, advies gegeven of doorverwezen naar deskundigen. Vragen kunnen ook per e-mail worden gesteld via de website www50tien.nl.

Suggesties voor in de orthotheek op te nemen materiaal:

- Uit de CPS-serie: Onder twee ogen het boek *Buitenspel* door Richard Backers.
- Uit de serie Kijk en beleef nr. 5: *Plagen — omgaan met plagerijtjes* door Jennine Staring.
- *Mijn leerling online* door Justine Pardoën en Remco Pijpers (o.a. hoofdstuk 2 over wat te doen bij digitaal pesten).
- *Ho, tot hier en niet verder!* Training in sociale weerbaarheid voor kinderen van 7 tot 12 jaar en hun ouders door Jooske Kool.
- *Theoretische verantwoording — kinderen en hun sociale talenten* door Kitty van Voorst van Beest en Martine van Bokkem.
- *Pesten op school — adequaat optreden tegen pestgedrag* door Dieter en Gita Krowatschek. Spelletjes, activiteiten en oefeningen voor het herkennen, signaleren en bestrijden van pestgedrag op school.
- *Horen, zien en niet meer zwijgen* door Margot Cox. Een uitgave van onderwijsvoorlichting Kenmerk.
- *Stop het pesten* — Een uitgave van de Stichting Stop het Pesten.